

Ár 2012, föstudaginn 23. nóvember er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, varaformaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Elísabet Júlíusdóttir og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 93/2012**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 27. apríl 2012, með kvörtun lögmanns sóknaraðila, dagsettri 27. apríl 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 21. maí 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 22. ágúst 2012. Var bréfið sent lögmanni sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá lögmanni sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 23. nóvember 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 17. mars 2008 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 1.460.000, gefið út af A, til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Þann 17. mars 2008 var skjalið „Lánsúmsókn, fylgiskjal með skuldabréfi X“ undirritað. Þar kom fram að umsækjandi um lán að fjárhæð kr. 1.460.000 væri A. Tekið var fram að önnur ráðstöfun væri að greiða upp heimild á reikningi Y, vanskil og fjölgreiðslu á VISA og Mastercard kortum en búið væri að loka þeim. Gert var ráð fyrir greiðslumati á skjalinu en ekki var fyllt inn í þar til gerða reiti. Þá var tekið fram að sóknaraðili væri ábyrgðarmaður að láninu. Einnig kom fram að sóknaraðili hefði kynnt sér upplýsingabækling bankans um sjálfskuldarábyrgðir. Þá var tekið fram að greiðslumat hefði verið framkvæmt og niðurstaða þess benti til þess að umsækjandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar en ábyrgðarmaður samþykkti að gangast í ábyrgð engu að síður. Ekki var hakað við þann reit að ráðgert væri að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán umsækjanda (greiðanda) hjá bankanum og að undirrituðum hefðu verið kynntar þær ráðagerðir.

Fyrir liggur skjalið „Niðurstöður greiðslumats“ sem lántaki undirritaði þann 17. mars 2008 og sóknaraðili setti upphafsstafi sína á. Þar kom fram að ráðstöfunartekjur væru samtals kr. 185.000, áætlaður framfærslukostnaður væri kr. 107.800 og áætlaður rekstrarkostnaður bifreiða væri kr. 32.187. Tekið var fram að

rekstrarkostnaður fasteigna og öryggismörk væru kr. 0. Áætluð greiðslugeta án tillits til lána var kr. 45.013. Þá kom fram að áætluð greiðslubyrði lána sem ekki yrðu greidd upp væri kr. 52.000 og áætluð greiðslubyrði væntanlegs láns væri kr. 27.254. Til ráðstöfunar eftir framfærslu og greiðslu lána á mánuði var kr. -34.241. Eignir samtals voru kr. 0, núverandi vanskil lána voru kr. 0 og núverandi skuldir sem ekki yrðu greiddar upp voru kr. 0. Væntanlegt lán var kr. 1.460.000. Skuldir samtals voru kr. 1.460.000 og ráðstöfunarfé var kr. 1.460.000. Tekið var fram að greiðslumatið byggði á framlögðum gögnum og upplýsingum sem umsækjandi lagði fram og væri ætlað að gefa raunhæfa mynd af fjárhagsstöðu hans í dag að teknu tilliti til væntanlegrar lánveitingar. Aðrar upplýsingar væru úr skattframtali umsækjanda eða gefnar af honum á annan hátt og á hans ábyrgð.

A, útgefandi skuldabréfs nr. X, lést þann 30. mars 2009 og hefur sóknaraðili greitt af láninu.

Þann 13. apríl 2012 sendi lögmaður sóknaraðila varnaraðila tölvupóst þar sem óskað var eftir að varnaraðili athugaði hvort leysa mætti sóknaraðila undan sjálfskuldarábyrgð sinni á umræddu skuldabréfi. Þann 18. apríl 2012 kvað varnaraðili ábyrgðina í fullu gildi.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 27. apríl 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að felld verði úr gildi sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, sem gefið var út af A þann 17. mars 2008. Til vara krefst sóknaraðili þess að fjárhæð ábyrgðar sóknaraðila verði takmörkuð við þær fjárhæðir sem fallnar voru í gjalddaga við andlát aðalskuldara eða að öðru leyti lækkuð verulega.

Sóknaraðili byggir á því að bankinn hafi vanrækt upplýsingaskyldu sem hann hafi borið samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Fyrir liggir að einu upplýsingarnar sem sóknaraðila hafi borist hafi komið frá aðalskuldara þegar aðalskuldari hafi komið til sóknaraðila með lánsúmsókn og fylgiskjöl og beðið hann að rita undir. Sóknaraðili hafi ekki fengið aðgang að upplýsingabæklingi um hvaða skyldur hafi falist í ábyrgðinni og heimild til að segja ábyrgð upp eins og boðið sé í 4. gr. samkomulagsins. Enn fremur hafi hann ekki fengið nægilega greinargóðar upplýsingar um raunverulega fjárhagsstöðu aðalskuldara.

Bendir sóknaraðili á að í úmsókn aðalskuldara um lánveitinguna segi að lánið leggist inn á reikning aðalskuldara hjá bankanum nr. Z. Undir liðnum önnur ráðstöfun segi orðrétt: „*Greiða upp heimild á reiknY, vanskil og fjölgreiðslu á visa og mastercard kortum. Þú ert að loka þeim*“.

Sóknaraðili vísar til þess að sér hafi orðið ljóst eftir að hafa ritað undir ábyrgðaryfirlýsingu að aðalskuldari hafi verið í töluverðum vanskilum við bankann. Sóknaraðili viti nú að tilgangur lánveitingarinnar hafi verið að greiða upp þessi vanskil og gera aðalskuldara að finna ábyrgðarmann að skuldum sínum. Þrátt fyrir þetta sé ekki hakað við reitinn „Ráðgert er að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán umsækjanda (greiðanda) hjá bankanum og hafa undirrituðum verið kynntar þær ráðagerðir“. Það hafi verið veruleg forsenda sóknaraðila fyrir að gangast í ábyrgð fyrir lánveitingunni að minnsta kosti helmingi lánsfjárhæðarinnar yrði varið til að koma aðalskuldara á réttan kjöl fjárhagslega. Nú liggir fyrir að öll fjárhæðin hafi gengið til greiðslu á öðrum skuldum aðalskuldara við bankann og svo

virðist sem raunverulegur tilgangur bankans hafi verið að fá ábyrgðarmann að vanskilum aðalskuldara.

Sóknaraðili telur þessa háttsemi varnaraðila brjóta í bága við 1. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Þar segi að markmið aðila að samkomulaginu sé að draga úr vægi ábyrgða einstaklinga og að miða verði lánveitingar við greiðslugetu greiðanda. Í þessu tilviki hafi skuldabréf verið gefið út í þeim eina tilgangi að fá ábyrgðarmann að skuldum sem ljóst hafi verið frá upphafi að aðalskuldari gæti ekki greitt. Í því samhengi sé ekki nóg af hálfu bankans að hakað sé í reit þar sem tekið sé fram að greiðslumat bendi til þess að lántaki geti ekki staðið við skuldbindingar sínar, ábyrgðarmanni verður að kynna bágan fjárhag aðalskuldara sérstaklega.

Sóknaraðili bendir á að í skjalinu „Niðurstöður greiðslumats“ geti að líta yfirlit yfir eignir og skuldir aðalskuldara. Sóknaraðili riti undir skjalið með fangamarki sínu neðst á síðunni. Nú þyki ljóst að aðalskuldari hafi á lántökutíma verið í töluverðum vanskilum við bankann, m.a. vegna greiðslukorta. Undir liðnum „Núverandi vanskil lána“ sé þó rituð talan núll og sama eigi við um liðinn „Núverandi skuldir sem ekki greiðast upp“. Þrátt fyrir að liðurinn „Áætluð greiðslubyrði lána sem ekki verða greidd upp“ sýni töluna 52.000 nægi það ekki eitt og sér þar sem til hliðar komi fram að „Núverandi skuldir sem ekki greiðast upp“ séu engar. Skorti verulega á skýrleika skjalsins í þessum efnum og hefði þurft að kynna sóknaraðila stöðuna sérstaklega með greinargóðum hætti. Sóknaraðila hafi því ekki verið kynnt skjalið forsendur greiðslumats en þar sé bæði getið um raðgreiðslur og bílalan aðalskuldara. Sóknaraðila hafi því ekki mátt vera ljóst að miklar líkur væru á því að aðalskuldari myndi fara í vanskil með lánið, aukinheldur að aðalskuldari myndi ekki greiða af því eina einustu afborgun. Hins vegar hafi bankinn haft yfirsýn yfir hagi aðalskuldara og hafi vitað eða mátt vita, að hann væri ekki gjaldfær. Þrátt fyrir það hafi bankinn vanrækt tilkynningar- og upplýsingarskyldur sínar gagnvart sóknaraðila og hafi látið sér í léttu rúmi liggja að sóknaraðili tæki á sig ábyrgð á skuldum ógjaldfærs einstaklings.

Vísar sóknaraðili til þess að vanræksla bankans á tilkynningar- og upplýsingaskyldu sinni um vanskil aðalskuldara eigi samkvæmt framansögðu stærstan þátt í því að sóknaraðili hafi gengist í ábyrgð fyrir láninu. Það hafi verið veruleg forsenda hans fyrir veitingu ábyrgðarinnar að aðalskuldari væri í skilum við bankann. Sama eigi við um þá staðreynd að sóknaraðili hafi ekki sagt ábyrgð sinni upp þegar vanskil hafi orðið af hálfu aðalskuldara.

Bendir sóknaraðili á að í samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einskaklinga séu sérreglur um yfirdráttarlán og kreditkort í 6. og 7. gr. Þar sem hið umdeilda skuldabréf hafi verið gefið út til greiðslu á slíkum skuldum hafi hin raunverulega skuld verið vegna yfirdráttar. Hefði bankinn uppfyllt skyldur sínar gagnvart skuldara hefði skuldari sagt upp ábyrgð sinni, skv. téðum greinum samkomulagsins. Við þær aðstæður hefði hann borið ábyrgð á þeim afborgunum sem þá hafi verið fallnar í gjalddaga, alls kr. 338.976.

Sóknaraðili telur með hliðsjón af ofangreindu og þeirri staðreynd að sóknaraðili hafi verið illa upplýstur um raunverulega stöðu aðalskuldara að forsendur ábyrgðarskuldbindingar hans séu brostnar og hún sé því úr gildi fallin. Veruleg vanræksla bankans á tilkynningar- og upplýsingaskyldu sinni leiði ennfremur til þess að ábyrgð sóknaraðila sé fallin niður sbr. 2. mgr. 7. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn. Það sé sérstök ástæða til að benda á að sóknaraðili geti ekki talist sérfræðingur á sviði þeirra viðskipta sem hér sé um deilt.

Þá vísar sóknaraðili til þess að við andlát aðalskuldara þann 30. mars 2009 hafi dánarbú aðalskuldara tekið við þeim fjármunalegu réttindum og skyldum sem hann hafi borið, þar með skuldbindingu hans vegna þeirrar lántöku sem hér sé um deilt. Sóknaraðili telur það hafa staðið bankanum næst að kanna hvort nokkuð fengist upp í kröfur bankans á hendur aðalskuldara úr dánarbúinu og eftir atvikum krefjast þess að opinber skipti færu fram. Ekkert liggi fyrir um að bankinn hafi gert nokkrar ráðstafanir í þessa veru og telur sóknaraðili að bankinn hafi heldur viljað ganga að sér. Ábyrgðarmaður skal vera skaðlaus af vanrækslu lánveitanda að lýsa kröfu í dánarbú lántaka skv. 2. mgr. 9. gr. laga nr. 32/2009 og telur sóknaraðili að jafna megi þeim aðstæðum sem uppi hafi verið í þessu máli við þær sem greinin lýsi.

Beri bankinn því við að öll skuldin hafi verið gjaldfelld fyrir andlát aðalskuldara vísar sóknaraðili til 4. mgr. 7. gr. laga nr. 32/2009.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili vísar til þess að með efni lánsúmsóknarinnar hafi sóknaraðili verið upplýstur rækilega um neikvæða fjárhagsstöðu lántaka þegar hann hafi tekið á sig ábyrgð á efnudum lántaka samkvæmt skuldabréfinu. Fullyrðingar sóknaraðila um að honum hafi ekki verið kunnugt um neikvæða fjárhagsstöðu lántaka þegar hann hafi gengist í ábyrgð séu því á veikum grunni byggðar. Telja verði að sá sem undirriti lánsúmsókn sem skýrlega beri með sér hver ráðstöfun lánsins sé, ásamt því að hann staðfesti neikvætt greiðslumat lántaka, hafi í raun staðfest að hann óski eftir því að gangast í ábyrgðina þrátt fyrir bága fjárhagsstöðu þess sem hann ábyrgist. Telur varnaraðili að sóknaraðili geti ekki haldið því fram nú að vilji hans hafi staðið til þess að greiðslumat yrði gert í upphafi, einkum þegar litið sér til þeirra leiðbeininga sem hann hafi sannanlega fengið áður en hann hafi gengist undir skuldbindinguna.

Bendir varnaraðili á að hann hafi ávallt fylgt reglum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hvað varði upplýsingagjöf til ábyrgðarmanna með dreifingu upplýsingabæklings um skuldaábyrgðir og veðsetningar. Því sé þess vegna hafnað að ábyrgðarmaður hafi ekki verið upplýstur um rétt sinn og hvað í ábyrgðinni hafi falist.

Bankinn byggir á því að reglum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi verið fylgt í hvívetna við lánveitingar til sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, er undirritað af Samtökum banka og verðbréfafyrirtækja f.h. aðildarféлага sinna. FF var eitt þessara aðildarféлага og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats

áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Skuldabréf nr. X var útgefið þann 17. mars 2008. Fram fór mat á greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfs nr. 526-74-969328, í samræmi við áðurnefnt samkomulag og var neikvætt greiðslumat undirritað af sóknaraðila þann 17. mars 2008 og því uppfyllt skilyrði 3. gr. og 4. gr. samkomulagsins. Þá ber skjalið „Lánsúmsókn fylgiskjal með skuldabréfi nr. X“ einnig með sér að sóknaraðili hafi kynnt sér upplýsingabækling varnaraðila um sjálfskuldarábyrgðir, sbr. 4. gr. samkomulagsins.

Sóknaraðili vísar til þess að sér hafi orðið ljóst eftir að hafa ritað undir ábyrgðaryfirlýsingu að aðalskuldari hafi verið í töluverðum vanskilum við bankann. Telja verður að þegar sóknaraðili gekkst í ábyrgðina hafi hann haft vitneskju um að greiða hafi átt upp nokkur vanskil A við bankann þrátt fyrir að ekki hafi verið hakað við valmöguleikann „Ráðgert er að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán umsækjanda (greiðanda) hjá bankanum og hafa undirrituðum verið kynntar þær ráðagerðir“, á skjalinu „Lánsúmsókn, fylgiskjal með skuldabréfi“. Enda vísar sóknaraðili til þess að á sama skjali komi fram að greiða hafi átt upp heimild á reikningi nr. Y, vanskil og fjölgreiðslu á VISA og Mastercard, en sóknaraðili hefur ekki bent á önnur vanskil aðalskuldara við varnaraðila. Í ljósi þess að sóknaraðili skrifar undir skjal þar sem hann er upplýstur um áðurnefnda ráðstöfun lánsins verður ekki fallist á með sóknaraðila að honum hafi síðar orðið ljóst að aðalskuldari hafi verið í töluverðum vanskilum við bankann. Að auki liggur ekki fyrir að verja hafi átt *meira en helmingi* lánsfjár til að endurgreiða önnur lán skuldara hjá varnaraðila, en samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga leggur einungis skyldu á fjármálafyrirtæki að kynna ábyrgðarmanni þær ráðagerðir, sbr. 2. mgr. 4. gr. þess.

Sóknaraðili gerir einnig athugasemdir við að skýrleika skorti á skjalið „Niðurstöður greiðslumats“ þar sem talan núll sé við liðinn „Núverandi skuldir sem ekki greiðast upp“ en hins vegar sé við liðinn „Áætluð greiðslubyrði lána sem ekki verða greidd upp“ fjárhæðin kr. 52.000. Þá sé rituð talan núll við liðinn „Núverandi vanskil lána“. Í skjalinu, sem sóknaraðili setur upphafsstafi sína á, kemur fram að upplýsingar séu úr skattframtali umsækjanda eða gefnar af honum á annan hátt og á hans ábyrgð. Þrátt fyrir að vandaðra hefði verið að tilgreina skuldir sem ekki greiðast upp verður að virða atvik málsins heildstætt. Þannig staðfesti sóknaraðili neikvæða niðurstöðu greiðslumats á skjölunum „Lánsúmsókn fylgiskjal með skuldabréfi X“ og „Niðurstöður greiðslumats“. Þegar hann setti upphafsstafi sína á skjalið „Niðurstöður greiðslumats“ var honum ljóst að upplýsingarnar væru gefnar af umsækjanda og hefði honum verið í lófa lagið að gera athugasemdir við að ekki væri tilgreind fjárhæð þeirra lána sem ekki greiddust upp, í ljósi greiðslubyrði lána sem ekki yrðu greidd upp, svo sem hann nú gerir. Þá hafði hann, eins og að framan er rakið, vitneskju um að hluta lánsupphæðarinnar yrði varið til greiðslu yfirdráttarláns og úttekta á VISA og Mastercard kortum. Ennfremur mátti sóknaraðila vera ljóst í ljósi neikvæðrar niðurstöðu greiðslumatsins að líkur væru til að vanskil yrðu af umræddu skuldabréfi nr. X en samþykkti sóknaraðili engu að síður að gangast í ábyrgð. Hefur varnaraðili því að þessu leyti fullnægt upplýsingar- og tilkynningarskyldum sínum samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Ekki verður fallist á með sóknaraðila að reglur um yfirdráttarlán og kreditkort í 6. og 7. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga eigi við í umræddu máli. Enda var ábyrgð sóknaraðila ekki sett til tryggingar yfirdráttarheimild

eða úttekt með kreditkorti, svo sem skýrlega er mælt fyrir um í 6. og 7. gr. samkomulagsins, heldur var ábyrgð sóknaraðila sett til tryggingar skuldabréfi, þrátt fyrir að skuldabréfinu hafi verið ráðstafað til greiðslu yfirdráttarheimildar og kreditkortaúttektar. Þegar af þeirri ástæðu verður ekki fallist á að ábyrgð sóknaraðila takmarkist við þær afborganir sem fallnar voru í gjalddaga þegar sóknaraðili hefði sagt upp ábyrgð sinni, alls kr. 338.976, en að auki liggja engin gögn fyrir um að sóknaraðili hafi reynt að segja upp ábyrgð sinni.

Fallist er á með sóknaraðila að dánarbú aðalskuldara hafi tekið við þeim fjármunalegu réttindum og skyldum, þar með talið umþrættri skuldbindingu, við andlát aðalskuldara 30. mars 2009. Hins vegar liggur ekki fyrir hvernig skiptum á dánarbúinu var háttað, enda hefur það ekki þýðingu fyrir niðurstöðuna.

Í ljósi alls framangreinds og 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, verður ekki hjá því komist að hafna aðal- og varakröfu sóknaraðila á hendur varnaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 23. nóvember 2012.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Geir Arnar Marelsson

Elísabet Júlíusdóttir

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir